

ODD LANGHOLM (2009)

LUTHER MÁRTON TANAINAK SZÖVEGHŰ ELEMZÉSE

A KERESKEDELEMRŐL ÉS AZ ÁRAKRÓL

„MARTIN LUTHER'S DOCTRINE ON TRADE AND PRICE IN ITS LITERARY CONTEXT” HISTORY OF POLITICAL ECONOMY 41(1):89-107

A tanulmány Luther Márton gazdasági elképzeléseit egy elhanyagolt nézőpontból vizsgálja. Luther írásait természetesen nagymértékben vallási kérdések és témák dominálták. Amikor gazdasági témák felé fordult, elsősorban a bankok és a kereskedő cégek uzsora gyakorlatával foglalkozott. Luther írásaiban foglalkozott piaci viselkedésről, költségekről és keresletről, a gazdasági kényszer, összejátszás és bizonyos monopolisztikus gyakorlatok ellen érvelt.

A tanulmány a világ minden táján ismert 16. századi reformátort, Luther Mártont helyezi a középpontba, munkásságának közgazdasági vetületeit elemzi. Langholm kifejti, hogy Luther közgazdasági ideái spekuláción alapszanak, megkísérli megmagyarázni azok eredetét. Állítása szerint a teológus erkölcsi megközelítése az ökonómiai elemzésben főként az árakra, illetve az ár meghatározásának módszereire koncentrál.

A szerző szerint Luther gazdasági munkássága eddig elkerülte a szakma többségének a figyelmét, miközben fontos gondolatokat fogalmazott meg ezen a területen is. A tanulmány egyik kiemelt célja az ismeretterjesztés. Fontos előre leszögezni, hogy Luthernek komoly gondolatai voltak ebben a témakörben is, azonban elsősorban a középkori gondolkodók közé tartozott, valamint, hogy ebben az időszakban a közgazdaságtudomány még nem volt olyan kiforrott, mint napjainkban és doktrínái inkább szubjektív megfigyelésen alapultak. Langholm szerint ebbe a „hibába” Luther Márton is beleesett.

Az első nagy vizsgálati rész címe *Luther közgazdasági írásai*. Luther a pápai kiátkozási bulla elégetésével nagy munkába kezdett, le akarta söpörni az asztról a skolasztika rideg hagyományát. A tanulmány az elemzés során Luther az uzsoráról és a kereskedésről írt prédikációira támaszkodik. A szerző szövegmagyarázatokkal és történelmi példákkal illusztrálja, hogy Luther milyen mélyen és alaposan tanulmányozta a Bibliát annak fordítása közben. Nagyban ennek köszönhető, hogy Luther a bibliai tanításokat az élet minél több területén próbálta terjeszteni. Úgy vélte, a szeretet és felebarátiasság legalább olyan fontos, ha nem fontosabb tényező az üzletelés során, mint a haszon.

Az ármeghatározással kapcsolatban főleg a kapzsiságról értekeznek és arról, hogyan kínált erre Luther konstruktív javaslatokat. A legfontosabb javaslatait az uzsoráról és a kereskedelemről szóló prédikációjában találhatjuk meg. Luther kifejti, hogy mi a *jó és igaz* és hogyan kell nemet mondani a bűnös kapzsiságnak, illetve milyen haszna van a jótétnek. Jó és igaz, ha az eladó nem kér árújáért többet, mint amennyit fizetett érte és ehhez hozzászámíthatja a beszerzés fáradalmait és esetleges kockázatát. A művek skolasztikus gyökerűek, de mereven elutasítják az egyház által képviselt közgazdasági felfogást és – mint ahogyan arról már volt szó – visszanyúlnak a bibliai tantásokhoz, az embertársak szeretetére helyezik a hangsúlyt. Az ármeghatározásnál nagyon fontos, hogy empatikus legyen az eladó.

A csalással kapcsolatban, Luther ítéletét mond a kereskedők fölött, akik csalással kívánják megnövelni hasznukat. Minden körülmények között tartózkodni kell a szélhámosságtól és min-

den egyéb megkérdőjelezhető üzleti gyakorlattól. Luther elsősorban a hetedik parancsolatra vezet vissza az okot, de ugyanúgy említi a csalás kiderülése utáni páriává válást és az élet után következő túlvilági szenvedést.

A negyedik rész a csalásnál súlyosabb bűnt tárgyal: a gazdasági kényszerítést. Ez a gyakorlat nem a megtévesztésről szól, hanem arról, hogy bizonyos erőfölényt kihasználva az erősebb ki-erőszakol valamit a gyengébb féltől, annak akarata ellenére. Luther munkáiban a gyengébb fél oldaláról érvel. Érveiből kikövetkeztethető, hogy szerinte a piac egyik legerősebb tartópillérének a szabad akaratnak kell lennie, amely Isten egyik legnagyobb ajándéka az ember számára.

Azok, akik különféle módszerekkel megtörik mások szabad akaratát, nemcsak embertársuk ellen vétkeznek, hanem maga a piac és ezáltal az univerzális jólét ellen is. Ezt a gondolatmenetet folytatja, a tanulmány utolsó nagy részében, ahol a monopóliumokkal és az összejátszással foglalkozik. Itt is a szabad akarat és a piac károsítása ellen emel szót.

A szöveg konklúziója az, hogy bár Luther a skolasztikus irányzatból indult, meghaladta azt a bibliai értelmezésekkel és az antik érvelési stílussal. Munkásságának fontos állomása volt a piaci elemek felismerése és az azokról szubjektív módon, de mégis univerzálisan való elmélkedés.

BALOGH ATTILA¹

---

¹ egyetemi hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem